

Před 155 lety

V Knihovně Národního musea se pod signaturou I F 5 skrývá útlý rukopis, který obsahuje jednu z prvních zmínek o vyučování neslyšících u nás i v Evropě. Je to velmi stručný nástin historie vyučování neslyšících od Petra Miloslava Veselského.

P. M. Veselský se narodil 1. července roku 1810 v Novém Kníně a začínal jako podučitel v Ledči nad Sázavou¹, poté se v červnu 1834 dostal do Prahy, kde se stal druhým učitelem v ústavu hluchoněmých v Praze a jako jeden z prvních se věnoval vyučování neslyšících. Od roku 1838 učil neslyšící česky; protože výnosem c. k. gubernia měla výuka od rohotoku prohlášena v mateřském jazyce chovanců². Podle dobových pramenů o něj byl zájem tak veliký, že mu bylo nabídnuto místo dokonce i ve Filadelfii v USA³. Nicméně zůstal ve vlasti a v roce 1840 se přestěhoval do Kutné Hory, protože mu bylo pro jeho vlastenecké aktivity zabrámeno v tom, aby se stal prvním učitelem. V Kutné Hoře se stal nejprve ředitelem káru a poté ředitelem archivu. Věnoval se jak odborné činnosti, tak beletrie⁴. Z doby jeho působení v Kutné Hoře se dochovaly práce historicko-topografické, které se staly zřejmě z celého jeho dila nejznámější⁵. Petr M. Veselský zemřel v Kutné Hoře roku 1889.

Text je datován k roku 1846 a obsahuje 24 stran kvartového formátu, je všit do papírové novější vazby potřené tmavožlutovým maranorovaným papírem. Kromě razitek a starých i mojich signatur není ani na deskách, ani uvnitř textu žádný přípisek, takže než je rekonstruovat jeho vznik ani osud. Autor pravděpodobně zamýšlel rukopis uverejnit jako novinový či časopisecký článek, žádka k tomu došlo, se mi dosud nepodařilo zjistit. Nejde pritom zřejmě o jediný autorův text, v též roce napsal i spisek o výchově neslyšících⁶.

Stručný dějepis vyučování hluchoněmých a ústavu hluchoněmých v Praze
Od Pet. Mls. Veselského

Po naše věky považováno bylo němých za nejnežastnější tvory lidské společnosti, a to tím více, ano se potisícieli pro zlepšení aneb jen ulehčení jich

nepravé jest. A jakým způsobem bývá od podobných poklesků zdržované?

Obyčejně výhružkami, a nespomohou-li ty – jak se obyčejně stává – pak následuje citelný trest. Často také rodičům nic jiného nezbývá, chalice škodě neb zlým následkům předejti: (4) neboť nedostatek sluchu a řeči jím nemožno činit, by mu zlých následků jeho jednání moudrým a laskavým představováním vysvětlit; tím se hluchoněme dítě mállokdy, a snad i nikdy pravé příčiny nedozví, proč trestáno bylo, proč to neb oně sem mu zapovídá. – Častěji se i také stává, že se takovému dítěti náležíte neporozumí, že se jeho přirozené posunky špatně vykládají, a tedy se mu někdy zlé oumynsly neb jednání připisují, které mu nikdy na mysl nepřišly; bez všechno dalšího vysetřování bývá pak – třeba i nevinně – potrestané, neboť se samo ani omlouватi, ani zastávat nemůže: musí tedy také často i trest za nedorozumění snášet! – Jindy opět mívají rodičové s němým dítětem přílišnou outrpnost, povolují mu všeckou rozpustilost, omlouvají neduhem jeho veskeré poklesky: a tudy se stává, že dítě pak tak pokázeno bývá, že později ani trest nepomáhá.

Bud' již jak bud'; němé dítě nepovažuje potrestání nikdy co následek své rozpuštělosti, nýbrž jej vždy svévoli a rasili jiných připisuje. Co přijímy vidívá, soudívá, že samo také práva k tomu má: a tedy vyhrozuje, neb i samo bije jiných, pakliže činějí co se mu dle náhledu jeho nelibí. – Často však bývá také od jiných dětí škádleno, posmíváno (5) neb i týráno; proto bývá skorem vždy nedivělivé, u každé příležitosti se strachuje trestu, proto se hned rozzlobí. Těchto svých citů může však rovněž tak málo slovní vyjádřiti, jako se slovní zastávati; přikročí tedy hnedk skutku, hrozí a tlouče kolem sebe, aby tak každého zlého s ním nakládání zbavilo, aneb stejně stejným oplatilo právě z těchto přičin považují se hluchoněmi za mstivé a urputné, ačkolи jím k jejich obraně ničeho jiného nezbývá. – A poněvadž hluchoněme dítě obyčejně samo sobě zanechané býva, tedy i srdeč jeho nezvize pro cit přátelestva, důvěry, ourupnosti a dobrodružnosti, zavřené ostává, a probudí-li se snad v něm nějaká jískra pocitu takového v srdeči jeho, musí neomylně hned v počátku nepříznivými proin okolnostmi se udusiti, Smíne se tedy tomu diviti, pakliže hluchoněm za zlostné vykřičení bývají!

Rovněž se němým i náchynost ku krádeži připisuje, což však též následkem zvláštních okolnosti bývá. Vůbec dítky zvědavé bývají, což potvrzuje neustálé dotazování o předmětech jím se nadhozujících. Hluchoněmi jsou to tím více, poněvadž tak mnoho předmětu kolem sebe opatří a přec o zádném z nedostatku sluchu a řeči nějakého (zádáchého) vysvětlení nabýti nemohou. V upokojení tohoto vnitřního pudu svého, aby o tom nebo oném předmětu (tj.) jakéhosi přesvědčení (6) nabýti mohly, rozlámonou neb rozhrají mnohé věci v té naději, že to opět

samočteného stavu ničeho jiného nedělo, leda že se jím poskytováním tělesných potíeb běhny dosti jejich životu držoval. Bývalit ovšem od mnohých politování, více ale bylo takových, kteří se jich báli, neboť nemohouce se s nimi nijak rozuměti považovali jich za zlostné a mstivé: předsudky to, kterých lidstvo až posud ještě ouplně zbabeno není. Trébat' by i mnozí němí tento přísný úsudek zasluhovali, tedy to při nedostatku nějakého vyucování méně jejich vinou bylo, jako spíše těch, mezi nimiž žili, a kteří jím ouštěpkami, pokušením, podvodem a zlým nakládáním veškerou důvěru k lidstvu odejmuli a tím u nich jen zlost a zpupnost budili – vášně to, které pak třeba po celý svůj věk podrželi. Jsouť tedy němí tím více k omluvení a politování, poněvadž následkem nedostatku jednoho čísla (2) – sluchu – i řeči zbaveni jsou, a tudy ze všeho obcování s lidmi takřka vyvrženi ostávají, na radostech a výhodách lidské společnosti podílu bráti nemohou, a tak toliko sobě zanecháni ostávají: ano i někdy i zlomyšlnost lehkovážných osob ještě pokoušení, k zlosti dráždění, neb i nezpůsobnosten aneb nemravnosti svádění bývají.

Bolestné, ba velmi bolestné musí pro rodiče býti nabuty přesvědčení, že jejich outlé dítě hluche jest a tedy nedostatkem toho neduhu i němě ostane. Pře očima neustále tvora vidějí nedostatku, jemuž se řeči sdíleti nemohou, a jemuž mimo obstarávání tělesných potřebností nijak pomocí v stavu (nemehoù) nejsou, nýbrž její smutněmu osudu jeho ponechatati musejí. Hluchoněme dítě musí pak uprostřed vzdělaných lidí bez vychování a vzdělání vyrůstti, jeho duševní vlohy se vyvinouti nemohou; ano, netuši níčeho o určení svém, nenabude pojmu o právu a bezpráví, o zákonné a povinnosti, o Bohu a náboženství. Málokdo žádostem jeho porozumí, málokdo ulituje; mnozí ním však opovrhují, jiní jej snad i týrají: a tak bloudí takové dítě i v své vlastní domácnosti jako cizinec mezi svojimi; z nedostatku sluchu a řeči nemůže (3) bráti podílu na žádném zaměstnání, na žádném výražení, na žádné zábavě. Kolem sebe vidí hojnost předmětů, o žádném si však náležitěho pojmu představit nemůže, o ničem nedozví se pravé přičiny, oučinku neb jiné nejaké známosti. Od narození, neb aspoň od nejoutlejšího věku němě, nemůže se ani tázati, ani na otazky odpovídati; čímž jiné dítky již hned záhy hojnost pojmu a vědomosti si přisvojejí.

Hluchoněme dítě nejen v mladosti, nýbrž po celý věk svůj o mravech a způsobech, o umělostech a vědách, o všeckých občanských záležitostech, o státu a náboženství, jakož i o požadování rozumu a svědomí zcela nevědomě ostává; tudy obyčejně toliko svým blouznivým nápadům, neukrotitelným žádostem, aneb dokonce své světlavosti hoví, které žádným poučením, žádoucí dobrou radou aniž žádným zákonem krotiti nelze. Není tedy jináče, nežli že se často přestupků škodlivým sobě neb jiným dopouští, aneb cos jiného koná, co

dohromady dát moci budou, což se jim asi více nepodaří, mnohé z nich z nevědomosti (neb) zničejí, nezajíc opatrnosti, jaká se pří tak mnohých všechn upotřebiti musí. Děti chtějí i všechno mít, co vidějí, toliko patřičným poučením navykají žádostí svých krotití, a tím se upokojovati, čeho jejich rodičové neb jiní lidé jím poskytnouti za dobré býti uznávaji. Hluchoněmě dítě poučení toho nepoužije, nezná ani zakona ani povinnosti, ani práva ani bezpráví, sáhne tedy po tom, co se mu libí, běže si to, po čem baží, aniž při tom na co zlého pomyslí. Bývá-li pak pro to trestáno, povážuje trest ten za nespravedlivé týznění, a hledá pak tajně neb i ouskocně chtivost svou ukrotiti, z čehož arci náklonnost k zlodějství povstane, která se pak časem tak hluboce zakoření, že ji třeba nemožno více ubrání.

Každý člověk, není-li příliš šťastně štěstěnou na tento svět uveden, aby tajného bohatství zdědil, bývá přinucen hned z mládí se nějakému řemeslu, kuništu nebo některé vědě se oddati, ne vůbec nějaké schopnosti si přisvojiti, nižio by si v mužském věku k živobytí svému nevyhnutelných potřebností vytěžil. – I k tomu jest hluchoněmý neschopen, poněvadž mu nemožno jiným rozumeti, jakož i sám od jiných rozuměnu bytí. Tak vyrůstá nevědomý, nevzdělaný a zdivočilý; a co pak má počít když mužného stáří dosáhne? Pak nastane teprve pravá bída, když mu ti odejdou, kteří až (7) posaváde oň péči i vedli aby za obtíž nepadli jiným! – Při prosbě jeho o pomoc zaznívá velmi často: „Vždyť jest tak veliký a silný, ať pracuje a chléb si vydělá,“ a tudy jak často musí hlad trpěti; neboť čím větší a starší bývá, tím menší s ním bývá útrpnost. Na velikosti a síle ku práci mu arci nechybí, ale na známosti a schopnosti k tomu. Při vší chuti a vůli k práci setrvá bez zaměstnání, život svůj stráví v nevolné lenosti a něcinnosti, a tím tedy na všechn nevyhnutelných potřebnostech největší nedůstětek trpí. Jediná jeho výživa jest jeho vlastní bída, která ho nutí chléb vezdejší za dveřmi outrpných lidí vyzčerávati, neboť se zvonkem při cestě o milostnou almužnu okolojdoucích vyzývati. Přijde-li večer: za šťastného se považovati musí, pakliže se mu někde v kůlně, stodole neb stáji nocleh popřeje, aby snad pod šírym nebem, každě povětrnosti vystaven, noc stráviti nemusel. – Bídň ucházejí mu dnové, beze sna noci, neboť přestálé nehody minulého dne a bojácné obávání dne příštího zažene mu spánku k posilnění těla potřebného.

A jak se s ním pak děje, naň churavost neb nemoc překvapí? Blaze pro něj pakliže se milosrdní lidé o jeho bídě (utěšení) dozvědě a jemu nějaké pomocí neb aspoň občerstvení poskytnou, aby docela bez pomoci zahynouti nemusel.

Tak žije hluchoněmý na větším díle po celý (8) svůj život nepoznán, falešně posuzován, opovrhován, v pouhé nečinnosti a v největším nedostatku, až jej

smrt – pro něho častěji ten největší dobrodinec – z tohoto bídňeho a strastného života vysvobodí.

Toto jest politování hodný stav hluchoněmých ve stavu nevzdělanosti a surovosti, k jehožto vylíčení jsem dozajista žádných kříkavých barev nepoužil, a o němžto se snad každý z čtenářů našich sám přesvědčit dosti často přiležitost měl¹.

Po mnoho století se marně přemyšlelo jakým způsobem by těmito ubohým sponoženo být mohlo. Duch lidský, tento neustálý tvoritel novějších a novějších věd a vynálezů, i těmito ubohým kruvu vzdělání a vycvičení cestu vymašel a ouplhou soustavu vyučovací toho uspořádal, která od nepatrných počátků, vždy dálka a dále se dokonalila.

Nejprvnější stopy o vyučování hluchoněmých nacházejí se ve Španielích, kdežto reholník z řádu sv. Benedikta v klášteře St. Salvador d' Ogrna Pedro de Ponce¹² /zemřel v roce 1584/ několik hluchoněmých dítěk vyučoval. Jeden z jeho žáků Pedro de Villasisco⁸ popisuje vyučování svého učitele takto: „Jsa malym a ještě nevědomým jako kámen, počal jsem nejprve to opisovati, čeho mi něj učitel předepsal; nato jsem do své knížky všeckra Castiliánská slova vepsal; pak jsem počal slabikovati, a pak ta slova se vši možnou mi silou vystolovovati, při čemž mi mnoho slin z úst vycházelo. Nato jsem se učil dějepisu a pak latině.“

Po tomto zmíněném Pedro de Ponce pozůstal způsob (9) jeho vyučování hluchoněmých v rukopise, který se v tomtéž klášteře dosud dlouho choval, v době však revolučního zhourení se ztratil⁹. – O šest a třicet let později, totiž v roce 1620 vydal jiný řeholník téhož kláštera malý spishek v 4 s osmi obrazech a jednou tabellí¹⁰, v němžto prostředky uvádí prostředky jichžto při vyučování bratra konetábla Kastiliánského, který ve čtvrtém roce sluch ztratil, s dobrým prospěchem užíval. Šťastnou náhodou dostal se spishek ten do rukou pověstného Abbe d'I Epée¹⁰, který z toho tak zvanou ruční abecedu hluchoněmých sestavil, a při svém vyučování zavedl, která se pak do všeckyhluchoněmých ustavu hluchoněmých rozšířila¹¹. Španielsko jest tedy první kolebkou vyučování hluchoněmých, kde se vyučování to soustavně uvedlo, a první poukázání k tomu tiskem vyšlo.

Mezi tím časem se i v jiných zemích zkoušky ve vyučování hluchoněmých daly: Vlach Petr de Castro z Mantui, Angličané Wallis¹¹, Digby, Gregori, Bonnel¹² a Holder¹³ vyučovali jednotlivých hluchoněmých, a poslední vydal v roce 1669 ponaučení o způsobu (10) vyučování toho. v Německu známe z toho věku Jachyma Paesche školního dozorce ve Wusterhausenu v Braniborích, který svou

hluchoněmou dceru pomocí obrazů vyučoval a v roce 1578 zemřel; dále M. z Helmontu, který roku 1657 v Sulzbachu svůj spis: „Kurzer Gutwurst das eigentlichen Natur... der .. Sprache, nach dem man Taubgwordens verstehten und reden lernen kennen“ s mnoha obrázky vydal. Ještě známější je Konrad Amman¹⁴ ze Schaffhausenu v Nizozemsku žil a roku 1692 v Amsterdamě malý spis: „Surdus loquens seu Methodus, qua qui surdus natus est, loqui discere posuit“, a později svoji dissertation: „Dissertatio de Loqueta etc.“ tiskem vydal.

Všeckré tyto pokusy byly však pro ubohé němě jakož i pro vědu samu beze všeho dalšího užitku, neboť se na ně brzo zapomnulo, a kdokoli později nějakého hluchoněmeho vyučovati hodlal, musel si teprv návodství k tomu sám tworiti. Aspoň to s jistotu se ví, že ve Francouzsku o vyučování hluchoněmých v té době nicého nevěděli, neboť když roku 1735 Portugalcan J. R. Pereine v Paříži se usadil, a pak tam dva hluchoněmé vyučoval, osmělil se sebe za nejprvnějšího vynálezce vyučování hluchoněmých prohlásit, ano i pařížskou vědeckou akademii svými dvěma spisy: „Observation remarquable sur deux enfans sourds et muets de naissance, a qui l'on apris à articuler de sons a 1747“ a pak: „Memoire sur l'instruction d'un sourd et muet, qui il a presente a l'Academie royale des sciences 1749“ k tomu svedl, že jej za vynálezce toho vyučování uznala a potvrdila. (11) Poněvadž ale Pereine způsob svých hluchoněmých vyučovatí v tajnosti choval aniž koho v tuto tajnost svou zasvětil chtěl, vydal roku 1768 pařížský profesor Ernaud své návodství k vyučování hluchoněmých, a docilit též toho, že jej ta sama vědecká akademie za prvního pravého vynálezce vyučování hluchoněmých prohlásila. Brzo na to však přišly dřívnejší spisy Bonnetta, Ammana a Helmonta v známost, z nichžto oba dříve uvedení svá návodství čerpali, a tudy v pohanění upadli.

Snad by i tentokráté veškeré vyučování hluchoněmých opětne v zapomenutí bylo příšlo, kdyby as po polovici minulého (XVIII.) století šlechetny lidumil Abbé de l'Epée dvou velmi sličných hluchoněmých děvčat byl neseznal, a nářkem a prosbami jejich matky, která nad nestěstem svých dcer hořekovala, jakož i tím, že o náboženství praždného pojmu neměly, k tomu se byl neodhodlal toho zkoušeti, zdaž by mu možno bylo divákám téměř jakého pojmu o pravdách sv. náboženství přisvojiti. Podniknutí toto bylo pro něho tím obtížnejší, poněvadž o způsobu dřívnejšího vyučování hluchoněmých žádneho pojmu neměl: tím se i stalo, že se způsob vyučování hluchoněmých ním zavedený od předešlých značně se lisí.

Dřívnejší učitelové hluchoněmých hleděli zvláště, aby svým učnům toho získali, co jim ve světě nejvíce prospěšno bude, totiž řeč, protož (12) ves svý

um k tomu obraceli, aby němých mluviti naučili. Byloť to arci velmi chvalitelné: nedá se však upřít, že při pouhém mluvení hluchoněmým smysl slov a průpovědi velmi často nepovědomý byl. Abbé de l'Epée nestaral se tak dalece o to, aby své školačky mluviti naučil; on se totiž snažil, aby jim nejdůležitější pravdy náboženství vštípil, a tedy byla jediná péče jeho, aby je pořádně mysliti, a myšlenky i náhledy spojovati naučil: tedy mu nikdy nenapadlo, aby jich dříve po několika letech vyslovováním slov zdřízval. Po mnohých nezdářilých pokusech přišel konečně na ten nápad, aby k vyučování svému přirozené hluchoněmým řeči – totiž posunkování použil. Radostně pozoroval nyní daření se vyučování svého; tudy vynaložil na usrovňání soustavy vyučování svého všemožnou péci, neboť při delším užívání té samé a dařím badání nahlédli potřebu nutnou posunkovou gramatiku si uspořádati, a tou spojováním jednotlivých slov v průpovědě uvést. Také pokus tento se mu dařil, a on navodstvím svým hluchoněmých s tak velikým prospěchem vyučoval, že na se pozornost nejen celé Paříže a Francouzská nýbrž celé takřka Evropy obrátil.

Pověst o jeho vyučování se brzo všeobecně prohlásila a přivedla mu veliký počet hluchoněmých dítek k vyučování, jejichž rodičové slzavýma očima jej o pomoc a vysvobození dítek ze stavu takřka zvřířecího co nejdůrazněji prosili, a jichžto pěstování se tento šlechetný (13) lidumil s pravou samu sebe obětování oddal. Tímto způsobem byla první škola hluchoněmých neb takřka první ústav hluchoněmých zařízen, a sice tak, že způsob hluchoněmých vyučovati již v zapomnění ani přijíti nemohl, neboť (jež) takřka celá Evropa se (jež) o rozšířování způsobu toho starala. Abbé de l'Epée může tedy směle za prvního stanovitele soustavy veškerém nyní zavedeného způsobu vyučování hluchoněmých považován být. Svým přičiněním a smázením uspořádal posunkování k soustavnému vyučování hluchoněmých; jeho obětovavost k nesčastným, jeho lásku k bližnímu a horlivost pro vše dobré pohnuly ho k tomu, že si často i těch nejpotřebujících věci oděpíel a svůj otcovský podíl po čtyřicet roků k tomu vynakládal (tež), aby chudých hluchoněmých dětí v otcovskou ochranu přjmouti, jich vychovati, vzdělávat, a lidské společnosti co potřebných oudů navrátit mohl. Takovéto šlechetného jednání, a novota tak důležité vědy přivábilo množství učených mužů i jiných lidumil ze všech skoro zemí do Paříže, aby tento podivuhodný ústav spatřili, a se o skutečnosti již rozhlášeného neslychaného dříve vyučování přesvědčili; a nabývše přesvědčení toho, a seznavše v de l'Epée muže laskavého a učitele výtečného, který známosti svých ochoťně sdělil s těmi, kteří by vyučování (14) podobnemu obětovati se chtěli navraceli se z Paříže množí zpět do svých vlastí, kteří se pak v domácnosti s vyučováním hluchoněmých zabývali.

V též době, když de l'Epée v Paříži ústav k vyučování hluchoněmých zaveden měl, povstal v Německu Samuel Heinicke¹⁵, který v Lipsku školu pro hluchoněmé zavedl. Tento bádáry duch opustil zcela návodství posunkové řeči a počal vyučování své návodství znakovým /Lautiermethode/, kteréž později předost před posunkovým (ánum) dosáhlo, a nyní všeobecně s největším prospěchem při vyučování hluchoněmých zavedeno jest. [*Neleze však zapřít, že bez posunkování zvukové návodství právěho cíle při vyučování nedosáhne, tak jako opět posunkování bez mluvy. Obě však spojené při vyučování použito vede nejlépe cíli žádanému.]

Když slavné paměti císař Josef II. v Paříži jsa, ústav ten navštívil, aby zakladatele ústavu hluchoněmých seznal a způsob vyučování toho obdivoval, přitom o výtečnosti vyučování toho se přesvědčiv, ustanovil i ve svém státu bídú hluchoněmých zřízením podobného ústavu uleviti. Po svém zpět navrácení vystál na své outraty vídeňského kněze Bedřicha Storka do Paříže, aby se tomu zvláštnímu způsobu vyučování hluchoněmých uvnitřezce samého vycvičil, po jehožto navrácení z Paříže Vídeňský ústav hluchoněmých v roce 1779 císařem Josefem nadán a zřízen byl, o jehož rozšíření i následující slavní panovníci pečovali. – Zřízením Vídeňského ústavu pro hluchoněmé rozmožovala se i outrpnost k témtoto nešťastným, a vrelé tužba, aby se vyučování to více a více rozšiřovalo, a tak hluchoněmí všech krajin mocnářství Rakouského dobrodiní vyučování a vzděláni dosíci (15) mohli.

Za tou příčinou tehdejší společnost Freimaurů v Praze lože od „Třech hvězd“, na výbídnutí svého přednosti Kašpara hraběte z Küniglu¹⁶ v roce 1786 památku návštěvy císaře Josefa II. šlechetným skutkem oslaviti, který by po věčné doby v paměti všechno potomstva se uchoval. I bylo ustanoveno zeskrovnych sbírek jednotlivých oudu, kteří se nejen ku složení nějaké části k základní jistině uvolili, nýbrž i ku každoročnímu příspěvku zavázali, základk prvnímu a posud jedinému ústavu k vychovávání a vzdělávání hluchoněmých v Čechách položiti. Usněšení toho J. M. C. Josef II. nejen schváliti, ale i milostivě potvrditi a k základní jistině přispěti ráčil. Nemalá starost nastala pak pro představené ústavu toho ve volení schopného pro své chovance učitele; neboť způsob vyučování toho byl ještě nový, a učitelů s ním seznámených velmi řídký. Však i tu přispěla prozítelnost věčná, která dle slov protoka Isatáše¹⁸ i tento němým knihu svého zákona otevře. Žiltě tehdejž v malém horním městečku Blatně¹⁹ kraje litoměřického církevního duchovního Karel Berger¹⁷, který z outrupnosti o hluchoněmém své osady pečoval, a jich dle možnosti své vycvičiti se snažil. Sotva že o zřízení ústavu hluchoněmých ve Vídni byl doslechl, ochotně tam chvátil, aby se s návodstvím

vyučování hluchoněmých seznámil. Cíle žádoucího svého neminul! (16) Radostně a vesel vrátil se zpět a počal opět hluchoněmých své osady poznovu vyučovati. Byl' on tedy prvním učitelem hluchoněmých v Čechách. Pověst o jeho oučinkování dostala se i k uším představených nově zřízeného ústavu pro hluchoněmé v Praze, nad čímž oni radostně zaplesali, doufajíce jej pro svůj ústav získati. Berger povolán tomu radostně vyhověl, píše sobě již dávno větší okres působení svého. Když tedy představení pro své budoucí chovance tak schopného učitele získali, otevřeli ústav svijí se šestí chovanci dne 7. prosince 1786, najmouc jím prozatím dům na Dobytčím trhu pod číslem 671. Když však as po osmi letech dům ten prodán byl, byli opět nučeni nové obydli pro ústav svijí zjednat, a přeložen byl v měsíci květnu 1794 na horejší dům Dobytčího trhu čís. 315, kde však ústav dlouho nepobyl, neboť posavádní učitel a ředitel vyučování vlb. Karel Berger byl za děkana do Chomutova povolán. Ačkoli se představeným ústavu poštěstilo vlb. Frt. Möhra z rádu benediktinského na Slovanech za učitele pro svůj ústav získati, nemohli mu přec vedení mladičkého ústavu toho ještě svěřiti, poněvadž se teprv se zvláštním návodstvím vyučování sám seznamovati musel. Ustanovili ledy představení ústavu hluchoněmých pod ohlídku svého prvního učitele a děkana v Chomutově dátí, a tudy ústav samy do zmíněného města přenestí, což se i také v měsíci květnu 1795 stalo, kdež magistrát města Chomutova pro ústav ten jeden z obecních domů k použití ochotně vykázal. Toto přestěhování ústavu (17) z Prahy do Chomutova zavdalo přičinu, že ve vypočítávání ústavu pro hluchoněmě v zahraničních časopisech v Čechách dvou uvedených nalézáme, jeden totiž v Praze a druhý v Chomutově^{vii}. Berger se sice z počátku ústavu sobě svěřeného horlivě ujímal, později však dílem mnohými duchovními pracemi, jakož i přidělením vikariátního ourádu na mnoze zaměstnán, přinucena se viděl ředitelství ústavu ze sebe; a jelikož tímto hlavní příčina odstraněna byla, proc ústav do Chomutova přenesen byl, ustanovili představení ústav ten opět do Prahy přeložiti; a k tomu oučela koupila jednota dům v Lípové ulici čís. 478–479, do něhož počátkem listopadu 1797 chovanci i s učitelem uvedení byli. Po čtyři a třicet roků byl ústav ten v tomto domě, jelikož však počet chovanců přiznivými okolnostmi se rozmaniožil, byl dům ten již ne dosti prostranný, a za tou přičinou musel pro ústav ten nový dům zvolen být, a k tomu dům na Dobytčím trhu čís. 669 zakoupen, kamž koncem měsíce října 1831 ústav (18) přeložen byl. Nedostatky tohoto stavení pro ústav ten brzo se zjevovali počinaly, a představení opětne nučeni se viděli přiležitějšího, prostrannějšího a ústavu výhodnějšího stavění zvoliti, což se jim také v zakoupení tak nazvaného faustovského domu na Dobytčím trhu čís. 302 zdářilo, kdežto se ústav ten od roku 1840 nachází.¹⁸

Po šedesát roků stává tedy v naší vlasti outociště pro nestřastné hluchoněmě, kdežto vynasnažením horlivých učitelů při oučinlivém prostředkování obezretné vrchní direktce již znamenitý počet hluchoněmých – dříve opovrhovaných – lidské společnosti opětne navráceno bylo. Skrovny bylě počátek ústavu toho, neboť se šesti chovanci na počátku otevřen byl, ač nyní již padesát chovanců každoročně vydržovati může. Z toho patrnou jak horlivého oučastenství obecenstvo na ústavu tom bralo, neboť bez znamenitých a velikých obětí a připomínání, nebylo by nikdy možno bývalo soukromý ústav tento, který toliko od vlasteneckých dobrodinců nadán a vydržován byl, na tak skvěly stupeň prvésti. Nejprvnější a znamenitou podporu dosáhl ústav tento hnedle v roce 1793, kdežto navržením prvního zakladatele hraběte Kašpara z Königlu pod přednostensvím hraběte Filipa z Sweerts-Sporcku c.k. rady oudové společnosti ústavu toho se shromaždili a uzavřeli, aby kromě dříve již zřízeného sirotčince u sv. Jana Křítele a ústavu pro hluchoněmě, ještě ústav k zaopatření svých vdov a sirotků, jakož i bez příčiny vlastní (19) znešťastnělých přispívajících spoluoudů a sice pomocí ustavených ročních příspěvků zřídili. Usnešení to dosáhlo nejen všeobecného schválení, nýbrž i dne 17. února 1794 nejvyššího potvrzení. Bylě to první zaopatřovací ústav pro vdovy v Čechách. Každý přistoupil spoluoud příspěvek k sirotčinci 4 zl. a k ústavu hluchoněmých 8 zl. 30 kr. v.č. přispěti. Brzo však na to byl uvedený sirotčinec od této společnosti zcela oddělen, tedy i příspěvky k němu pro spoluoudy odpadly, a jedině k ústavu hluchoněmých každý spoluoud 4 zl. v.č. přispíval. V krátkém čase po zřízení zaopatřujícího ústavu pro vdovy zašla zakládající společnost ústavu pro hluchoněmě^{vii}, a od té doby ostal tento ústav tolíku ústavem vdov spojen. a vede jediný název: „Všeobecný český zaopatřující ústav vdov a sirotků a s ním spojený ústav pro hluchoněmě.“

Tímto zřízením stvrdila se jestost ústavu pro hluchoněmě, a jelikož množi oudové více než předepsáno pro ústav ten přispívali, bylo možno rok od roku větší počet chovanců přijímati.

Abu se jíměni dobročinného ústavu toho ještě více rozmnzožilo, dosáhla direkce spojených ústavů téctho v roce 1804 zvláštního dovolení ve prospěch ústavu pro hluchoněmě každoročně zápisu dobrovolných příspěvků zavést, čimž ústav pro rok od roku (20) znamenitěho přispění nabýval. Rovněž i nejvyšší vláda zemská v roce 1809 povoliti ráčila, aby se každoročně na Květnou neděli v prospěch ústavu toho se v ustanovaeném divadelní představení provozovati smělo. Bylof' toto představení každoročně hojným pramenem rozmnzožování jistiny.

Jelikož však rozmnzožování chovanců i více učitelů požadovalo nelze toho představeným učiniti, jelikož jím znamenitějších nových výloh činiti nelze. V této nesnázi nápomocen jím byl slavné paměti zvěčnělý panující císař František I., který roku 1810 ústav ten navštívit, nad celým zřízením nejen svou nejvyšší spokojenosť projeviti, nybrž peníze k základní jistině 2000 zl. darovati, a mimo toho plát pro prvního učitele z.c.k. kamérální kasy ráčil. takovéto znamenitá a častější dary nejvyšších avysoce postavených osob, jakož i získání znamenitých dobrodinců pro ústav ten rok k roku sem množilo, takže možno bylo činnost jeho větší a rozšírovati a toto oučinkování i v nejtežích a strastiplných letech věku našeho udržeti, k čemuž i to nemálo prospělo, že nejvyšší milosti J. M. Císaře Pána později direktor a spolu učitel náboženství, první učitel a učitelka ženských prací platů svých z.c.k. kas obdržovali a až posaváde obdržíjí.

Znamenité rozmnzožení jistiny nabyl ústav ten v roce 1827, kdežto nejmenovaný přesledný dáreć ve prospěch ústavu toho čtrnáct kusů metallních obligaci po 1000 zl. darovati ráčil, aby se z ouroků peněz těch pět chovanců v ústavu tom udžovalo (21) a vychovávalo^{viii}. Od té doby množila se znamenitě podílnost obecenstva a zvláště obyvatelů pražských k ústavu tomu. A poznovu v roce 1832 jasná hvězda pro ústav ten vzěla, neboť ve sněmu P. P. stavu Českých 16. dubna t.r. velikomyšlně uzavřeno bylo, že na památku slavného čtyřicetiletého vládaření J. M. Císaře Františka 40,000 zl stř. k podpoře čtvera dobročinných ústavů pražských obětovati hodlají, a tim i ústavu pro hluchoněmě 10,000 zl. stř. k rozšíření svého působení přibylo.

Dne 2. září 1832 byl ústav ten opětně od J. M. C. a K. Františka milostivě navštíven, a při té přiležitosti ve 600 zl. stř. obdarován.

Též J. C. M. nynější panující mocnář Ferdinand neopomenul při své návštěvě hlavního města svého království Českého také ústav tento milostivě navštívit, o jeho zřízení se důkladně přesvědčit, jakož i při každě návštěvě znamenitými dary k rozmnzožení jistiny přispěti ráčil, a sice při návštěvě dne 11. října 1835 500 zl. stř. a 14. září 1836 500 zl. stř. Též J. M. Císařova Marie Anna ráčila při návštěvě roku 1835 160 zl roku 1836 200 zl. stř. ústavu tomu darovati. Také J. C. V. arcivévoda Karel Ludvík navštívit ústav ten dne 9. října 1835 obdaril ústav třetím dílem ze 100 kusů dukátů jichžto ve prospěch tří od něho navštívených dobročinných ústavů věnoval a mimo toho i patero (22) akcií po 200 zl. stř. na vyštavení pražského řetězového mostu k užívání ústavu toho darovati ráčil.

Ponechávám původní pravopis, ale vložil jsem současnou interpunkci a upravil psaní velkých písmen a psaní příklonky - jsem upravil podle současné normy, stejně jako kvantitu vokálů (zejména ve slovech ustan a duvěra).

Jednotlivosti: zájmeno málo kdo a adverbium málo kdy, která jsou v textu psána rozděleně, uvádím podle současné normy. Kromě toho jsem rovněž změnil výraz „prosuňky“, který autor důsledně užívá, na „posunky“. Změnil jsem také dc ve slovech třídecet, čtyřicet a předc na třicet, čtyřicet a pěc. Místo dobití teh písí Dobytět tit. Místo tvaru pojemu uvádím současný tvar pojmu. Na str. 4 místo svévoli dnešní svévoli, na s. 5 místo hnedé hned, na s. 17 zahraničních místo zahraničných, na s. 18 chovanci místo chovancem, na str. 21 místo arcivýoda arcivéoda.

Užití dvojhlásky ou a adjektivum šíry ponechávám v původní podobě, stejně jako původní koncovky sloves.

Textová poznámka

Přeškrtnutá slova, zkratky a poznámky pod čarou označené římskými číslicemi jsou dletem autorovým.

Albert Kubista

¹ Jan Fr. Urbánek: *Biografický a bibliografický slovník českých spisovatelů 1800–1900. Díl II. Spisovatelé vědečtí*. Telč s. d. s. 205–206.

² Vojtěch Kryšpín: *Obráz činnosti literární učitelstva českoslovanského za posledních 100 let Od roku 1780 do roku 1882*. Praha 1885, s. 285–286.

³ Jan Neruda: *Podobizny IV. In Sebrané spisy. Sv. 32*. Praha 1957, s. 16–17.

⁴ Petr M. Veselský: *Kralovské horní město Kutná Hora. 1867. Týž: Pravidce po králi hor. městě Kutné Hoře. 1877. Týž: Karla Havlička Borovského kutnohorský pobyt a poroní soud konaný 12. listopadu 1851. 1889. aj.*

⁵ Ami Novák: *Dějiny literatury české*. Olomouc 1945, s. 634.

⁶ J. Žemana. Rukopis Petra Miloslava Veselského o výchově hluchoněmých. Knihovna účelné mládeže. Sv. VI. Praha 1931.

⁷ Spisovatel tohoto článku podá později pojednání o (...) zlých následcích hluchoty při dětech z ohledu rozumu, myslé a povahy.

⁸ Pedro Ponce de Leon (1508/1520–1584)

⁹ Jeho žáky se stali dva synové kastilského maršálka Francisco a Pedro de Velasco.

¹⁰ Charles Michel de l'Epée (25. 11. 1712 – 23. 12. 1789) Zřejmě shořel při požáru kláštera kolem roku 1844. Jaroslav Hrubý: *Věkly ilustrovaný pravidce neshyšících a nedoslychaných po vlastním osudu. II.*, přepr. vydání. Praha 1999, s. 93.

¹¹ „Způsob němě mluvit učiti“ – Nelze pochybovat, že při vydání spisu toho rukopisu svého předchůdce Pedra de Poncie doble použil.

¹² Charles Michel de l'Epée (25. 11. 1712 – 23. 12. 1789)

¹³ Novější učitelové hluchoněmých hledají tuto ruční abecedu z vyučování docela vymezit, což nikdá k chválení nemí, neboť ostane vždy co výhodná pomůcka při vyučování a co

Takovýmito hojnými a štědrými dary nejvyšších a vysoce postavených osob, takovým podporováním nejvyšších ouřadů, přispíváním, podporováním raňší šlechty a obecností zvláště Pražského, bezplatným vedením veškerých ústavů se tykajících záležitostí, jakož i zdarma poskytování mnohých ústavů předuležitých potřebností od lidumilných dobrodinců bylo možno ústav tento z malého prvního počátku na nynější vyspělý stupeň přivést; a přejeme srdečně, aby se k blahu něstřastrých pro něž určen jest, ještě více rozmnožil. Blaze zemí te, kde se tak ochotně k ulevění bíd svých spoluobžížních krajanů ujmají. Tak mnohých dobročinných ústavů chová již vlast naše, kterých obývatelové její založili a až posud štědře udržují.

Odešli již veškerí šlechetní zakladatelové jakož i mnozí podporovatele tohoto dobročinného ústavu do krajin blaženějších, ale skutek jejich dobročinnosti posud žije, a bohdá žít a oučinkovati bude k blahu něštastních hluchoněmých ještě dlouhá a dlouhá léta, až i z nás tu nic nebude. Toho naději se lze od jednoty ústav ten i veškeré jméně jeho bez ohledu na mnohé vlastní nepohodlí osetřujíci a rozmnožujíci.

My však toto blahočinné působení ústavu, který toliku vzdělání a vycvičení hluchoněmých (23) zřízen jest tím více oučinkovalo, a všestrannému požadování se vyhovovalo, jest zapotřebí, aby se vyučování to v oboji v naší vlasti panují řečí dalo, pro ty totiž kteří z českých krajin jsou v české, pro oné z německých krajin v německé řeči, jak to smysl vysokého nařízení c. k. zemského gubernium ode dne 3. července 1828 a 4. srpna 1838 pořaduje, a jak to od roku 1836 do roku 1841 stavalo a jak se o tom žádost obecenstva projevila^x. Můžeme se tedy nadějí, že nynější vyučovací direkce která v svém blahodějném působení tak horlivě oučinkuje, i na tu část českých svých chovanců ohled vezme, a tím nejen spravedlivému požadování zákona i obecenstva vyhoví, jakož i horlivého svého působení zasloužlého uznaní a pochvaly si tam více utvrdí.

Z uvedeného rukopisu, který vznikl zřejmě až po autorově odchodu z místa učitele neschýšících, je patrné, jak obřízne byly začátky vyučování neschýšicích, ale v uvedeném textu nalezneme i předsudky, které se vůči neschýšicím objevují doložes, stejně jako dodnes trvá spor mezi zastánci různých vyučových metod.

Ediční poznámka

Celý článek je psán pravopisem I. poloviny XIX. století. Vzhledem k tomu, že se v něm vyskytuje jedy, které se vůči neschýšicím objevují doložes, stejně jako dodnes trvá spor mezi zastánci různých vyučových metod, několik změn:

Příloha „A“ k žádosti o uznání PŘEDMĚTŮ (PP) (pr)

	Jméno, obor: Edina Barta
	Atestace získané při studiu oboru: Středočeský výrobek
	Typ studia (Bc./Mgr./NMgr.): Bc.
	VŠ, fakulta: Univerzita Karlova v Praze

Žádáte-li o uznání předmětu splněných v rámci jiného studia, vyplňte záhlaví vpravo → (žádáte-li naopak o uznání předmětů, které jste splnili v rámci svého stávajícího studia a máte je v SIS, tabulku nevyplňujte).¹

NAZEV splněného předmětu (pokud byl splněn ve stávajícím studiu, pak i jeho KÓD SIS)	typ atest.	klas.	kre-dity ¹	datum	z
Jazyk A-praktická jazyková cvičení I. - maďarský jazyk	Z	-	3	11.01.11	doc Ferdo
Synchronní struktura areálového jazyka I. - maďarský jazyk	ZK	2	4	25.01.11	PhD Schi
Jazykový seminář z areálového jazyka I. - maďarský jazyk	Z	-	3	25.01.11	PhD Schi
Základní etapy historického vývoje střední Evropy od středověku do konce 18. století	ZK	2	4	14.09.11	Mgr Pejša
Metodologie historické vědy	Z	-	2	05.01.11	prof Šedivý

nenechraditelný prostředek v rozmlouvání hluchoněmých mezi sebou. Bez poslouchání abeceda ruční má ouplný ráz latinského písma-

¹¹ John Wallis (1616–1703)

¹² Juan Martín Pablo Bonet (1579–1633)

¹³ William Holder (1616–1696)

¹⁴ Johann Konrad Amman, švýcarský lékař (1669–1724)

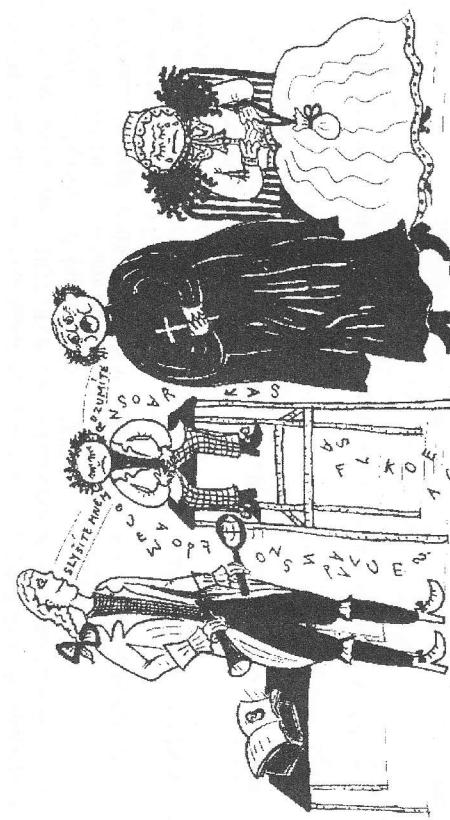
¹⁵ Samuel Heinicke (10. 4. 1727 – 30. 4. 1790)

¹⁶ Kašpar Heřman hrabě Künigl (!) (1745–1824) v 29. k. 18. v.

¹⁷ Karel Berger SJ (1743–1767) v. Viz. „Troisème Circulaire de l'Institut des sourds-muets de Paris etc. 1832. – Memoria sui sordo – muti etc. Genova 1834. Ano i výtečný učitel – hluchoněmých – a ředitel vídeňského c.k. ústavu Frt. Čech uvádí ve svém spisu „Versimiliche denk und Sprachlehre“ Wien 1836 na přiložené mapě veskerých ústavů pro hluchoněmé též podobný ústav v Chomutově a v Litoměřicích. Mýlkus Chomutovem jsem již vysvětlil; Litoměřic tvedl P. spisovatel – snad – proto, že tam v novější době vln. p. Mareš několik hluchoněmých soukromně vyučuje, a bohomlučevám návštěvou k vyučování hluchoněmých přednáší, což prý se nyní též v semináři Královéhradeckém děje.

¹⁸ V prvních letech 20. století byla pro ústav hluchoněmých postavena budova v Holečkově ulici, v níž škola sídlí dodnes.
¹⁹ Vyždvižením všech freimaurovských loží v Rakouské říši.
²⁰ Byl to tehdejší nejdůstojnější pražský arcibiskup Václav Chlumčanský z Chlumčan a přestavil: a dar svůj odevzdal pod jménem přijatým Jan Traugott, což však teprve po jeho úmrtí se zvědělo.

²¹ Chová se nyní 50 chovaných mužů a žen. pohlavní v ústavu Květy 1835, čís. 33. – Prager Zeitung 1846, 183.

¹ U předmětů splněných v rámci jiného studia je uznávána pouze splněná povinnost, však kredity. Při uznávání volitelných předmětů splněných ve stávajícím studiu jsou splněněmu volitelnému předmětu ponechány a PP je uznán jen jako splněná povinnost kreditů.